Broj 33. Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta). **U Trstu, dne 23. augusta 1923.** Pojedini broj 20 cent. **God. I.**

„Istarska Riječ“

Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 20·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 6 lira

za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatni popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

Mi još ne vjerujemo . . .

U ovo posljednje vrijeme gorko nas je iskustvo naučilo mnogome. O obećanjima naših novih gospodara i ne govorimo. Kad su nam obećivali Romu i Tomu, mi smo samo kimali glavom razmišljajući o onoj talijanskoj: — Budu li režice — procvast će! . . .

Medjutim prolazilo vrijeme, a nama niti je što procvalo niti ponicalo izim onog dima, što ga od sebe daje raspr̄snuta bomba ili ono paljevine, što su je iza sebe ostavljala garišta naših zapaljenih narodnih i inih domova . . .

O obećanjima — ludima radovanjima — ne govorimo.

Mi smo se već davno uvjerili, da nam naši novi gospodari ne namjeravaju prepustiti ni jedan aslov za naš dalnji napredak, bilo na školskom, političkom, gospodarskom ili kojem drugom pogledu. Sve su naše nade bile usredjene u onom, što smo od prije imali i što smo postigli — Talijani to znadu — krvavim žuljevima i dugotrajnom borbom s bivšom cesarskom i kraljevskom austrijskom vladom. Stisli smo srce i rekli:

— Ono malo udjela, što ga imamo u političkoj upravi zemlje, ono škola i pučkih i srednjih, što smo ih s mukom stekli, pa i ono nekoliko drugih kulturnih i gospodarskih, s neizmjernim naporom osnovanih i narodnim žrtvama uzdržavanih institucija — sve je to prema našem broju premalo, ali red je, da se zadovoljimo i onim, što imamo. Ali se nabrzo pokazalo, da je i taj naš inače tako sićušni kulturni posjed bio našim novim gospodarima trn u oku. I odmah je pala udesna parola, da to treba sve uništiti — sve, što samo podsjeća na slavenski korijen u ovim našim stranama.

Počelo se odmah, bezobzirno, oštro, upravo divlje. Sve se upotrebilo, da se naše ljudstvo što prije iskorijeni: i vatru i bombu i pušku i zatvor i toljagu — nema valjda nasilja, koje se nije u to ime izvršilo na koži našega tužnoga čovjeka u ovim našim krajevima, osobito u Istri i u Trstu. Nije pomoglo. Nešto se inteligencije pred terorom doduše sklonulo u susjednu državu, ali narod je ostao. Ostalo je i nekoliko svećenika i učitelja, ali današnji vlastodršci, pa i oni na najvišim mjestima izjaviše, da treba i njih maknuti. U jednu riječ: sve treba da se makne, što je Talijanima na putu k posvemašnjoj asimilaciji odnosno raznarodjenju našega elementa u ovoj našoj Krajini.

Na tome se radi punom parom, a već se dotjeralo dotle, da u tri istarska kotara: u porečkom, puljskom i lošinjskom nema gotovo više ni jedne čisto hrvatske škole.

Sad su na redu ostala tri kotara: koparski, pazinski i voloski. U prva dva kotara naše su škole već otprije dobrano decimovane. Za njima dolaze na red druge. Ovih dana izišao je dekret, kojim se ukida naša stara škola u Žminju. Ministar prosvjete potpisao je svojom vlastitom rukom taj nečuveni dekret. Nije se žacao... Ministar!

Posljednji je na udaru volosko-opatijski kotar. Već su se do sada i u tom kotaru okljaštrile neke naše škole, ali, kako se čuje, glavni će udarci tek sada da slijede. Koliko smo mogli saznati, za sad bi imale biti ukinute tri naše škole: ona u Dragi i obje hrvatske škole u Voloskom i Opatiji. Nešto se čuka i za školu u Lovranu. A u evidenci su i neke druge naše škole u drugim kotarima, koje bi imale već ove jeseni da dijele jednaku sudbinu s onima već spomenutim.

Sve su te vijesti došle k nama iz najpouzdanijih vrela, ali mi još ne vjerujemo . . .

Ne vjerujemo, jer se i ono, što se protiv nas učinilo do sada i što se još namjerava učiniti — protivi i Božjemu i ljudskomu i prirodnom zakonu.

Protivi se talijanskoj duši i tradiciji.

A protivi se i taljanskoj časti.

Da i časti!... Jer je Italija u svojem Parlamentu na usta svojih najčestitijih državnika (Luzzatti i dr.!) izjavila svečano, da će štititi sva prava naše jugoslavenske narodne manjine, da će nam dati najširu slobodu, da se uzmognemo nacionalno razvijati, a u prvom redu, da će poštivati svada i svugdje naš rodjeni jezik. Na tu izjavu sva se komora digla na noge, i vlada i zastupnici svi su svojim držanjem u toj zgodi pokazali, da prihvaćaju na sebe tu obvezu. Što više, u čitavoj Italiji, u čitavoj štampi, pa ni u onoj fašističkoj nije se digao ni jedan glas, koji bi mâ i pokušao, da svojim prigovorom obeskrijepi onu časnu obvezu.

Istina, naša je vjera u pravdu već davno uskolebana, ali ovdje je po srijedi časna riječ jednoga naroda, jedne države, i zato mi još nikako ne možemo vjerovati, da bi i jedan talijanski ministar, već radi lijepog imena naroda i države, što je zastupa, mogao da potpiše još jedan onakov odijozni ferman, kakav bijaše onaj, kojim su se onako brutalno ukinale naše škole u Pazinu, Žminju i drugdje po Istri.

Što više, mi se pouzdano nadamo, da će školske vlasti, uvidivši svoju pogriješku, ispraviti sve dosadašnje nepravde i vratiti našemu narodu u Istri sve škole, što su mu ih ukinile, a to ne će služiti samo na čast njima nego i na čast i diku svemu talijanskome narodu.

Bilanca

Kad čovjek pravi bilancu talijanske politike u Istri i kad se zamisli nad svim onim, što su naši sugradjani i sudržavljani učinili u ovo par godina iz Istre — mora, da skine kapu pred ovakovom temperamentnom politikom i sjajnim njezinim rezultatima.

Da samo nabrojimo:

U prvi pokušaj «italijaniziranja», «asimilacije» i «učvršćenja» ide svakako slanje naših ljudi na Siciliju. Ni krivi, ni dužni, hladne krvi, bez ikakvih buntovnih nagnuća i talenta za bune, morali su ti jadnici sjediti na Siciliji i upoznavati se sa ondašnjom klimom, vanrednim gospodarstvom, idealnim kućama bez poda itd. itd. Oni pako, koji su bili brži i oprezniji podbrusili su pete i pobjegli preko granice — ili radi toga, da nadju kruha, ili zato, što nisu bili sposobni, da uživaju onu divnu kulturu, kojom je usrećena Istra. Iza toga, uz manje kulturne ekscese, moramo svakako spomenuti naše — «istarske izbore» (u istoriji će ih po svoj prilici tako i prozvat.) Istarski izbori bili su upravo manifestacija vrućega temperamenta naših sugradjana, što su naša nekulturna ledja i te kako okusila. Konačno dolazi na red Golgota naših činovnika. Oduzete su im službe i kruh, penzionira ih se — «telegrafičkim putem». Što se tiče škola, to je nad njima već davno podignut križ. Zatvara ih se sistematički. (Interesantan je u tom pogledu zaključak općinskog vieća Volosko-Opatije. Zaključili su da zatvore hrvatsku školu i otvore talijansku, «budući da je većina naroda talijanske narodnosti i da se nalazimo blizu granice.» Divan razlog. Neki misli, da ovaki triki spadaju u politiku i tu «višu politiku.» Gosp. dr. Wilfan je u parlamentu cijeli ovaj rad nazvao glupim. Mislim, da se je on tačnije izrazio).

To bi bila bilanca kulturnog i političkog djelovanja naših sugradjana u ovo par godina. Svrha joj je naravno, da se naš narod ili uništi ili asimilira. Ovo je smješno, te dokazuje potpuno nepoznavanje historije talijanskih vodećih krugova. Narod, koji je 800 godina mogao, da uzdrži svoju narodnost ne da se uništiti preko noći, pogotovo ne takvim sredstvima, koji još povećavaju njegov otpor. Pogotovo to vrijedi za Istrane, koji gotovo odkad su se uselili u Istru nisu imali vladare svoje krvi, niti svoje države. Istrani su 800 godina robovali, pa ipak je u njih jaka svijest i mogli su, da je uzdrže.

Pa konačno, ima li smisla to mrcvarenje naših ljudi, to glupo i nekulturno oduzimanje kruha, škole, osobne slobode — svega? Je li pametno vjerovati u poništenje jednoga naroda, kao što je naš? Pa da i uspije Italiji, nekim nadnaravnim čudom, metamorfozirati taj narod u Talijane najčistije pasmine, kakova joj korist od toga? Zar će Italiji biti bolje, ako stvori 500 hiljada Talijana više? I zar ima konačno smisla radi slijepe mržnje nekih istarskih Talijana zapostavljati druge, više interese?

Sav taj rad oko «potalijančivanja» Istre je plod usijanih glava i idealnih političara. Sav taj rad, medjutim, ide u srednji vijek i pristojao bi se više jednom idealisti-grubijanu à la Machiavelli, negoli političarima i ljudima XX. stol. Sav taj rad ne donaša nikakva ploda. Donaša jedino gubitak vremena i energije, koji bi se dali i te tako upotrebiti u mnogo pametnije svrhe. Sav taj rad konačno, daje dojam, da oni koji ga vrše ili nemaju nikakvog cilja ili je taj cilj glup i opstraktan.

Iza gorkoga iskustva u svjetskom ratu traži svijet **druge puteve, druge ideale.** Danas se pojavljuju Wilsoni (ako je jedan Wilson propao, hvala političarima à la Bismarck, javit će se drugi), danas se bude narodi i traže mir i slobodu. Danas se po cijelom svijetu drže kongresi svih naroda sa ciljem, da se upoznaju, a sastaju se u najrazličitije svrhe. Danas bistri i pametni Englez skida kapu i daje slobodu Ircima i Egiptu, jer uvidja, da će ga vrijeme preteći ako to sam ne učini.

A Istra trpi i dalje od jedne nesnosne politike, koja ni njoj, ni onima, koji je vrše ne donaša nikakove koristi. Italija se diskreditује. Kulturna zemlja sa prošlošću, sa tako bujnim životom, sa divnim energijama, pa dolazi do ovakvih eksperimenata kakovi se vrše u Istri. Do ovakih djetinjskih, smiješnih i apsurdnih eksperimenata.

To neka uvide gospoda! Neka uvide već jenom za Boga, da lunjaju sa tom lanternom od njihove politike, kao onaj tko nezna, što bi. Zar oni znaju, zašto to rade? Zar zato, da nas unište? Uništit nas ne će. Onda zašto?

Po svoj prilici radi toga, jer ne znaju drugačije i jer misle, da je to — najpatriotskije.

L.ski.

Valjan uzgoj djece.

Poticaj na molitvu.

Kad su djeca nekoliko ponarasla, to mnogi roditelji nastoje, da ih upozore na Boga i na vječnost. Samo se po sebi odobrava, ako se djeca za rana priviknu, Bogu za volju dobro činiti i zla se kloniti. No ovdje moramo da napomenemo dvije pogrješke. Kadšto su gdjekoji roditelji u vjerskoj pouci previše jednostrani. Oni znadu uvijek djecu samo strašiti paklom ili kojom drugom Božjom kaznom, koja se radi grijeha nameće. Ovako doista uče djecu Boga se bojati, ali premalo ih uče Njega ljubiti. Zato treba dijete takodjer poučati o ljubavi i dobroti Božjoj, pa o bezbrojnih dobročinstvih, što nam ih dijeli; koliko Mu je milo, ako čovjek čini dobro, a koliko mrsko, ako zlo čini. Sve pak ono što se čini ili ne čini iz ljubavi k Bogu, vrijedi i koliko više od onoga, što se čini ili ne čini iz pukoga straha.

Jedna druga žalibože veoma obična pogriješka jest to, što gdjekoji roditelji djecu za svaku malenkost straše govoreći: «Ako to učiniš, doći ćeš u pakao». To je zloraba, koju najstrože osudjujemo. Tako n. pr. kad kažu roditelji djetetu: «Ako si uzmeš kriomce iz smočnice jabuku, doći ćeš u pakao». (Takova se grožnja često čuje i kod mnogo neznatnijih stvari!) Dijete naravski mora svojim roditeljem vjerovati, pak u ovoj vjeri i raste. Djetetu bude 7, 8 godina, ono počme razumno misliti i tako je u dobi, u kojoj može već smrtno sagriješiti.

Ako li dijete sada, premda onu grožnju znade i vjeruje, stade mamiti djetinja pohlepa, da si potajno uzme jabuku: to je ono čime je uistini smrtno sagriješilo, pošto je nešto učinilo, što po njegovom vlastitom mnijenju zavrijedi paklenu kaznu. Jer i ono što je dozvoljeno biva grijehom, ako ja to držim da je zabranjeno, a ipak učinim; i bio prekršaj još tako neznatan, bit će doista smrtni grijeh za onoga, koji je to prije nego ga učini, držao za teški grijeh.

Zato vi roditelji i odgojitelji, nemojte stvarati krive savjesti svojoj djeci i ne činite ih bez potrebe i prije vremena da griješe. Samo ono, što je uistinu teški grijeh, a takova šta ima žalibože dandanas već i u djetinjoj dobi, predočite im kao veliku stvar; o ostalih pak kažite im jednostavno: to i to ne smijete da činite i ništa više.

Potreba dobrog primjera.

Ne samo da uopće u narodu mnogo imade rečenica, koje izriču, koli moćno djeluje primjer, već to uči i povjest i svakdanje iskustvo. Svakomu je čovjeku prirodjeno, da se po drugih ravna, a to se osobito opaža na mladeži. Dijete kao da i ne zna, tek ćuti kako samo po sebi niti je što, niti znade što, i da se mora sve istom od drugih učiti. Po tom biva da djeca onako pomno paze na sve što odrasli čine ili propuštaju, što govore i pripovijedaju. Koliko puta mislimo, da dijete ovoga ili onoga nije ni čulo ni vidjelo, da je po svemu i svojimi sjetili samo na svoju igru zadubljeno; a ipak smo se poslije uvjerili, da je ono na sve veoma dobro pazilo! Riječi dašto imadu veliku moć, one «giblju» kakono stara poslovica veli; ali primjeri «vuku» t. j. oni te i nehotice za sobom povlače. Hoće li dakle roditelji i odgojitelji, da njihove riječi, pouke i opomene budu doista djelovale, ono treba da ih vazda poprate dobrim primjerom; ono što naučamo, moramo i sami činiti. Djeca mnogo bolje razumiju dobar primjer, nego dugačke govore i razlaganja. Blago onim roditeljem, koji si mogu reći, da su svojoj djeci vazda dobrim primjerom prednjačili! I lijepe primjere neka roditelji djeci i pripovjedaju. To djeluje veoma na dušu djetinju.

Riječi i opomene posve su nekoristne, ako se ne bude s njimi i primjer slagao. Roditelji opominjaju dijete, neka živi sa svakim u miru: a oni se sami medju sobom svade i prepiru! Majka potiče dijete na molitvu i da rado polazi u crkvu, dočim otac ni ne misli na molitvu, a u crkvu malo kad ili nikada ne ide! Dobar učitelj i dobar svećenik opominje djecu, neka ne lažu, psuju, kradu itd.; a kod kuće dijete gleda i čuje, kako upravo u ovih stvarih pogrješuju roditelji, ili takova šta odobravaju! Koja onda korist od svega opominjanja? Ono što čine ili odobravaju roditelji, mora dijete ipak držati za dozvoljeno.

DOPISI

PISMO IZ JUGOSLAVIJE.

Sisak, 15. VIII. 1923.

Narodna Skupština u Beogradu prekinula je koncem prošloga mjeseca svoj rad i odgodila ga do jeseni. Negdje u to vrijeme sastali su se ministri izvanjskih posala: jugoslavenski, rumunjski i čehoslovački u Sinaji, u Rumunjskoj, gdje su još jedan put ustanovili, da je savez izmedju te tri države jači nego ikad i da su vlade tih država u svemu složne. Iza toga jugoslavenski su ministri otišli tko u kupelji tko na ladanje, i svak je mislio, da je nastupila tako zvana «mrtva sezona», to jest, doba, kada svi poslovi i privatni i državni miruju ili barem počivaju.

Da, ali kaošto ni vrag, tako ni politika ne spava. Kad se mislilo, da se već najdublje uljuljala u svoj zasluženi ljetni sanak — eto najedamput, kao iz vedra neba grom, puče ti vijest: Radić pobjegao!

Pobjegao pa pobjegao! Kao ono prije stotine i nekoliko godina Napoleon s otoka Elbe.

Vele, da je utekao još oko 23. jula, no o tome je u Jugoslaviji malo ko znao. Prošlo je nekoliko dana, i nešto se počelo da čuka. Novine se pitale: jeli utekao? nije li utekao. Jedne su pisale, da jest, druge da nije, a najposlije se ispostavilo, da je ipak pobjegao. Pomogli su mu kod bijega neki domaći prijatelji, a i neki strani. Najljepše su ga primili oni, koji bi htjeli, da nema Jugoslavije; njihovom će pomoći valjda i započeti sada svoje djelovanje. Kod kuće, u Zagrebu, bilo mu je postalo malo tijesno. Vi već znate, da je Skupština u Beogradu odlučila, da ga se za sve njegove dosadašnje petljanije preda sudu. A on mjesto u buturnicu, odmagli u nekadašnji carski Beč.

Što će sada? Kušat će da čini ono, što su do sada radili razni Franki, Sachsi i druge slične im delije. Novine pišu, da je već pokucao i na engleska vrata, ali da su mu Englezi - praktična čeljad - odbrusili, neka se vrati u Jugoslaviju, jer da se oni ne misle mješati u nutarnje poslove jugoslavenske države. Hoće li Radić da posluša njihov savjet? To je veliko pitanje, to veće, što je već u Jugoslaviji izdan nalog policiji, da ga se uapsi, čim se gdjegod u zemlji pojavi.

Ma kako bilo, jedno je stalno: od Radićeva bijega Jugoslaviji ne će ispasti ni jedan vlas iz glave. Što više, država se ovako nekako riješila jednoga ludoga i dosadnoga smutljivca. Hrvati su oduvijek bili pametni: naći će oni svoj pravi put i bez njega. Čini se, da Radićev bijeg nije mnogo smutio ni same njegove pristaše seljake. Oni su sada zabavljeni poljskim poslovima. Spremaju oni žetvu, koja je ljetos bila obilna, a još ih čeka ogroman posao oko skupljanja drugog Božjeg blagoslova, voća i vina, koga ove godine ima u izobilju.

Velimir.

IZ RUKAVCA.

Quosque tandem . . .?

Još su nas u drevno doba naučili stari Rimljani zlatnu rečenicu, uvek mladu i modernu, koja i u mome slučaju može, da se primenjuje.

De gustibus non est disputandum», dobacujem i ja neznanom deliji, koji se u Vašem cenjenom glasilu («Istarskoj Riječi») onako porazno-pesimistički izražavao o čitavom našem živovanju, i fizičkih i juridičnih lica.

Tko je prošle nedelje, 12. ovog mjeseca, bio kod Kinkelovih, mogao je da se sasma o protivnom uveri, gde je i mlado i staro dohrlilo, da dade oduška svojoj unutaršnjosti, punoj blažene želje za svestranim uživanjem.

Tako akutna, a možda i kronična, epidemija na Erama kao da je taj dan zatajila, jer se tu i pilo i uživalo kô da nema nevolje na svetu.

Drugi dan imali su neki da otputuju u tudjinu te su se tom prilikom predali valu usuda, nek ih nosi pa makar i preko Oceana; ostavili su rodjenu grudu sa čuvstvom boli i tuge, jer se većina njih vraća u zemlje, kamo nisu nikada smerili: onamo, gde ih čeka najgora borba, borba za koricu svagdanjeg hljeba, jer pred tim pitanjem potamnjuju i najuzvišeniji ideali.

Bolan bi bio izgled na zapuštena ognjišta, prije ratom, a sada zelenjem, kad bi zaboravili na one, koje naša narodna pesma lepo označuje, kad veli:

«Ak' i jesu odletjeli ždrali
Ostali su ptići ždralovići;
Hranit ćemo ptiće ždraloviće,
Naše pleme izginut ne će,
Naši dvori pusti ostat ne će . . .»

Ostala je ipak uzdanica istarskoga puka,

najmladja generacija onih, koji će ipak ostati verni tradicijama dedova svojih.

A jedan se dio ovih neželenih elemenata ističe na nedozvoljene vesele zabave, koji bi moguće imale još drljivi izgled. Tad bi se bila prevrgla lice izmaku onog pravila, gde se veli kako svako pojava ima svojih i belih i crnih strana.

U nedaljo dobro pred ponoći je čeli su da komesaje neki tmasni, preodjeveni u civilno odelo, sileć glazbe da svira neke patriotske pesme.

Udovoljiše im se želji, ali kada su počeli zahtevati, da se jedno za drugim ponavlja, te se sa neke strane nešto prigovorilo, počeli su sumljivo obkoljavati mirne ljude, skupljati se, pripravljajući oružje, kao da kane zaprišiti tim gostima čitavi sakupljeni živalj. Time nisu završili već su pozvali jednog na stranu, uhvatili ga, stali vikati na njega poput najgorih iskvizitera španjolske intolerancije, na čovieka, koji nije skrivio a ma baš ništa.

Nisam pozvan, a i ne bi hteo, da ovde analizujem koliko to služi na čast i ponos, što se najsvetije domovinske pesme sviraju na plesovima uopšte, a kamo li pred pijano rezularenom masom iza ponoći; ali ipak ne dovjim, da ima i poštenih Talijana, koji bi takav postupak raznih maršalića et cetera ljuto osudili i kaznovali.

Žalosna smo činjenicu moralj da utvrdimo svi zajedno, da nema jedne «više sile», koja bi mogla da stane na kraj tim zulumima pojedinaca, koji ni malo ne koriste propagandi talijanstva medju našim življem, premda mislim, e je to i jedna njihova nakana.

Pajk držim — bilo bi dobra — da se i s tom etnografskom kapljicom ima nešto više obzira, jer «kulturna smo i mi deca milostive Europe»; promenite dosadašnje svoje načine vi moćni i veliki, kad vas nemoćni i maleni zaklinju, jer je glas malenih — po mnenju svih filozofa — najsnažniji, a po rečima božanskog Propovednika, glas, koji do neba dopire.

Imajte vi, koji ste u moći, malo budnje oko nad svojim podčinjenima, koji se vrlo često svojim izvršnim delima ogrešuju o vaše zapovedi, jer smo mi više nego uvereni, da za mnoge nezakonite čine vi i ne znate, jer biste ih tada ljuto osudili i prema zasluzi kaznovali.

Dok se razni finansijski maršali seću sa volujskim žilama o boku medju mirnim jaganjcima, dok kojekakvi ulični brijači gospodare situacijom, dok se neslužbeni agenti finanse uvlače besplatno u naše zabavne priredbe, samo nakanom da smetaju javni red i mir, provocijajući i najnevinije, dok se masakrira naše ljude što nose crvenkaste kravate, a dok se napadaju ne više reči i dela već i same misli, dotle smo daleko od izmirenja duhova, daleko od toli naglašivane tolerancije, daleko su naše desnice, e bismo ih mogli pružiti jedno drugome kao sveti znak pomirbe, koji bi delovao, da se svi zajedno dademo na plemenitu misao medjusobne ljubavi i praštanja.

Nadamo se, da će se barem jedno od toliko posijanog zrnja pasti na plodonosnije tlo.

Bilo bi i doba.

IZ PULJŠTINE.

Češće umiranje i razne bolesti, koji imadu ovuda svoj kurijer su donekle i posljedica ove težine i sparine vazduha. Dobra dakle ni od kuda, premda bi nas samo dobro moglo popraviti, spasiti.

Politički nas položaj je inače svima dobro poznat. U tome smo upravo do skrajnosti popljačkani. U Medulinu zabranjuje se pjevati, u Ližnjanu zove se na odgovornost i prijeti se osobama, koje su sakupljale milodare za dobrotvorne svrhe itd. uvijek i svuda baca se našem radu i nastojanju hlipove pod noge. Budući da je na dopustu župeupravitelj talijanski svećenik dolazi u Medulin pop iz Pomera. Dok je prvi, premda Talijan iz starih pokrajina dozvoljavao, da se nešto moli i pjeva u crkvi u milom našem jeziku, to ovaj drugi, iako pozna bolje naše prilike, zabacuje i zadnje ostatke ostataka naših molitva i vapaja na čas Svevišnjemu. Zabranjuje se dakle da veliki Bog čuje riječi iz usta svojih, iako hrvatskih (to je Bogu svejedno) vjernika i katolika. Teško se eto svuda i svagdje prezrenano uništava sve što je naše, sve što naši čuti i osjeća. — Nek živi gesto jednakopravnosti, bratstva i lažl slobode!

Franina i Jurina.

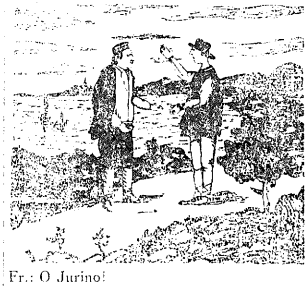

Fr.: O Jurino!

Jur.: Ča biš otel?

Fr.: Bim ti neč rekal, ma me j' strah, da češ mi se smet.

Jur.: Ala ne prćaj — govori!

Fr.: Kada ono v noći ne morem spat, prihajaju mi va glavu više put sve nekakove čudne misli i želji. Tako je bilo i načaska. I ja ću ti dat sve svoje, ako si vredan ugonit, ča sam ja načaska zaželel, da mi je bit . . .

Jur.: Morda kavaljer?

Fr.: A, kakov kavaljer! Ja sam zaželel, da mi je postat — *bul* . . .

Jur.: Kega vraga? A ča bi ti bilo bolje, da si — *bul?*

Fr.: Ča bi mi bilo bolje? Da sam bul, prišostevali bi me svakamo i na hartu i na drvo i na zidi i po najlepšeh trijatreh, po najvećeh kafetarijah, po vaporeh, železnicah, tranvajeh, pak na one lepe i urdačne bočice odi likvori, od peteša i od profumerije. Tako bim ti ja bil svuda i na vsakem meste . . . Ča goriš ti na to?

Jur.: Ča ja govorim? Ja govorim, da biš se ti brzo pokajal, da ti se ta želja ispuni.

Fr.: A zač?

Jur.: Zač mi od prilike svi znamo, kako su počeli buli, ma kade i na čem te svršit — tega pak ne zna ni sam hudič. Moglo bi doć vreme, da se *buli* prisoštuju i na takova mesta, ka ti ne bi bila baš najugodneja, pak bi ti moglo žal bit, da si — *bul.*

Fr.: Viš, na to nisam ni pomisle! . . .

Jur.: Čekaj, još nisam zvršil. Kako znaš, svaka tasa ima svoju sovratasu, a tako i svaki bul ima svoj — sovrabul. Recimo, tvoja se želja ispunila i ti si postal bul. Pritakali su te na najlepšu boćicu od šljivovice — i ti misliš, da si v raje. Kada temu ne beše, još se nisi pravo ni protegnul, a već se je na te skompiril drugi bul — sovrabul — i ti siromašićina nimaš već ni zraka, a ne vidiš ni sunca ni meseca.

Fr.: Viš ni na to nisam misle! . . .

Jur.: Zato ja mislim, da će bit najbolje, da ti ostanes ono, ča si; a ako te pak tudu sopet kada ovladale ovakove šegave željice, najbolje češ storit, da zanes kabal mrzle vodi i da ga zileješ sebe na glavu.

Fr.: To ću, bormića, i učinit . . .

IZ STINJANA.

Kad se žene opiju . . .

I mi ovdje opažamo, da je zbilja istina, što tvrde razni učenjaci, naime, da se svijet vrti. Jedampput su se svadjali po gostionama samo muškarci, a danas počinju i žene. Što više: gdje reda su morale kadkada žene pokarati svoje muževe i sinove, kad su prevlše potrknuli rujne kapljice, a danas moraju bogme muževi i sinovi svoje žene, odnosno sestre i majke. Da li je tako po cijeloj istri, to doduše ne znam; tako pak ustvrdim to, da je kod nas, u Stinjanu, zbilja tako.

Evo jednog primjera.

U nedjelju, dne 12. ov. mjeseca imali smo u Stinjanu sajam. Oružnički je brigadier dozvolio našim mladićima, da taj dan prirede ples. Mladići su priredili ples i pjesali posve mirno.

Sat dva kasnije počeo je na ples jedan ovdješnji mladić sa svojom vjerenicom. Čim ih je opazila jedna ovdješnja dvojnja (gdjica) iz Sv. Juraj koja je imala lavu pijana, okreć prama vjerenićina i počeju im predbacivati i jedno i drugo. Iza kratkog rječkanja nastala je užasna kavga, da se morali i mladići i oružnici intervenirati.

Kad je kavga malo stišala, pristupi k svirači jedan oružnik i zapovjedi mu, da prestane svirati, jer da će mu inaći odnzeti harmoniku. No kasnije je opet dozvolio da svira i da se nastavi ples.

To je žalosni događaj, koji bi morao biti nov i zadnji u tasan i drugim selima. Mladeži, naročito ženska, neka više pije vode, a manje vina. Inače bi bilo najbolje, da se i muške otrijezne i malo više pripaze na svoju djecu, koja čine sramotu ne samo njima, nego i cijelom selu. —

Ko načno vam moramo javiti još i to, da je dne 9. ov. mj. umro u pidiskoj bolnici naš Štinjanac, g. Miho Zuccom.

Počivao u miru!

IZ SV. PETRA U ŠUMI.

Naše selo stoji u političkom i kulturnom pogledu na vrlo visokom stepenu. Pučanstvo je vrlo radišno, miroljubivo i pošteno. Tudje poštuje, a svojim se diči. Kradje ni svagdje nisu bile kod nas nikad na dnevnom redu, a tako ne će biti, nadamo se, ni unaprijed. Zato nas je silno uznemirila vijest, koja se je bila raširila, da se je neposnati tat ušuljao u kuću Josipa Glušćića i da mu je ukrao 515 lira. Sada pak smo se opet umirili, jer se ustanovilo, da ta vijest nije bila istinita. Josipu Glušćiću nije nitko ukrao nijedne pare, a niti mu tko provalio u kuću, već se novac zamišao negdje iza škrinje. Mladić, koji je bio uapšen radi «kradje», bio je odmah iza toga je Glušćić našao spomenutu svotu ispušten da slobodu. Kako čujemo, sada kani dotični mladić tužiti Glušćića radi uvrede poštenja.

Gospodarstvo

Važnost gospodarske uprave.

U nekojim mjestima naše drage Istre, gdje još nije prodrla — krivnjom naših vlastodržaca — luč gospodarske prosvjete, još svendji se nadje po koji seljak, koji se žrtvuje gospodarskim naukama, do mu ih davaju naši školovani ljudi. Takvi nesretnici kažu: Ja sam se rodio i odhranio od pluga i motike, pa otkuda tedan gospodin, koji je u gradu odrastao i koji se čavi samo knigom i perom, hoće da me uči, kako ću raditi, da si stečem veće i bolje imanje. Brija mojte za njegove savjete! Ja ću i nadalje — stono riječ — graditi kotać kako i neki otac.

Glede ovog prigovora moramo nešto pripomenuti.

Istina je, da gospodski, odgojeni školovani gospodari nisu tadri toliko raditi i izležati kod teškoga gospodarskoga rada, kao seljak. Istina je, da je nekojim poslovima seljak vještiji od školovanoga gospodara, jer je hijadu puta radio poslove, za koje školovani gospodar tek zna kako se zade; ali uvijek će biti vještom, uvježbanom i školovanom gospodaru jednako poznato i mnoge druge gospodarske radnje, kakove seljački gospodar u pojedinom predjelu nikada nije vidio ni čuo za njih, a vrlo bi koristio bilo da ih vrši i obavlja.

Eto ovakove stvari može svaki seljak čuti i naučiti jedino od školovanoga gospodara.

Što više: gospodarenje se ne sastoji samo od izvršenja tekućih nužnih poslova, nego je isto tako potrebna za uspjeh gospodarstva i voljanu razredba, odluka i uprava u poslovima, kao i samo izvršenje njihovo.

Tko ne zna i ne će da radi, tai bi dodušе badava umovao. Ali dvostruko i trostruko još više koristi može imati svaki gospodar od jednake množine svoga rada, ako se uvijek brine da dozna, koja grana i vrst gospodarstva može da bude najkorisnija kod njega i kako se ima da uđešava vrlinu, opseg, skupoću i izvedka svakoga gospodarskoga podazeća, zasebno i prema cijelom ostalom gospodarstvu u savezu — da se podigne najveći bogodat.

Eto — onaj dio gospodarske nauke, koji nas to upućuje, jest **gospodarska uprava.**

Treba li našem gospodaru znanja o gospodarskoj upravi?

Tko o tom sumnja, neka se ogleda na gospodarstvu raspršenih naroda. Tamo zemlja više rodi — stoka i stočarki proizvodi više nose, a svi gospodari mnogo bolje živu, nego kod nas, tako da tamo seljak živi kao gospodin u nas.

Takovo blagostanje postignuto je jedino sa marljivošću i tako umnim razpolaganjem u gospodarstvu, da se proizvadja na zemlji i u štali, na dvoru i u kući, a kad treba i u gospodarskoj tvornici, na najbolji način — da se proizvadja ono, što je najprobitačnije i da se prodaja u onakovom obliku, kakvo je za izvoz najbolje. Iz toga proizlazi, da danas gospodar mora djelovati na vise područja, hoće li da napredaje: na poljodjelskom, trgovačkom i obrtnom. On se mora pribaviti dostatno znanja za sva ta 3 područja u svrhu, da može iuz dobitak barem po istoj cijeni prodati gospodarske proizvode, kao onaj strani gospodar, koji svoje proizvode prodaje i dovaža u naše zemlju. Koji gospodar to ne uzmogne, mora razadovati i konačno propasti.

Sve to pak razlaže i uči — gospodarska uprava.

Gospodarska uprava mora svoje znanje svoga da pruži gospodaru — pravi pojam o gospodarstvu.

Naš narod se istom izvija iz onoga stepena naro'no-gospodarskoga razvoja na kojem doduše osjeća, da je i on sam jedan dio bivstva cijelokupnoga gospodarstva, ali gdje si još nije toga svjestan, da je on čitavom gospodarstvu zapovjednik i gospodar, pa da po njegovoj volji cijelo to gospodarstvo mora služiti njegovim ličnim sarhama.

Zato naš narod u opcenitosti nema još u sebi onoga nagona za stečnjom, koji se z sposobnih naroda razvija u štednju i povećavanje imetka. Obzirom na to nema razlike u našem, srednjem — velikom posjedu.

Prvi pojam, što ga iz gospodarsko-upravne nauke svaki naš gospodar treba da dobije o gospodarstvu je taj, da je gospodarstvo u sebi obrt, uprav takav obrt, kao što i stolaru, kovaču, kovaču ili opančaru njegov obrt. Bez radnovi obrtnici ne bi mogli živjeti i uzdržavati svoje obitelji.

Kad ne radi — zlo jim je, — a koji je marljivo i dobro radi, teče inetuć i može da postane bogaćan i jaki gospodar.

Bjelodano je, da se tako desava i gospodaru. Nije istina da gospodar samo onda treba da radi, kad radi i proizvadja na polju i livadi, u šumi i vinogradu. Pametan gospodar vidi, da mu Bog daje prema onom trudu, koji je uložio na svojem gospodarstvu. Zato treba da nastoji, da prema tome i uđesi svoje gospodarstvo, da bude tegov rad pojedinog razdiljen na čitavu godinu; da ne bude previše posla nagomilano za vrijeme sjetve, obrađivanja i žetve, a nip što nti besposlice i planđovanja u zimi.

Zimski nerad ubije je mnoge naše gospodare, koji su krivo izvadali svoju strukti, misleći, da posla za nje nema, kad priroda ne radi, ali trošeći zato dvostruko kroz dugu zimu onu, što su u kratkom ljetu privredili.

Gospodarstvo se ne sastoji samo od jedne grane, od poljodjelstva, koje proizvadja tek sirove proizvode, nego i od stočarstva, s pomoću koje briže, uman i razlju gospodar manje mnogo bolje da proda ono, što ima je zemlja dala; — i to od raznoga sitnih grana i smjerova stočarstva i stočarske proizvodnje. — Napokon ima i skroz obrtnih načina korisne prerađbe zemljišnih plodina, kojima se uman i napredan gospodar dana pomoće, kao to u mljekarstvu sirarstva, škrobnom obrtu itd. — pa kao veliko, da je gospodarstvo u sebi obrt, ne nemaju sumnje, da je to — se samo najpoužnijim najpametniji, nego i najtiši i najpamentniji obrt, za koji se može vršiti marljivi i naobraženo, za koji od ostalih obrta.

Ima mnoštvo vrsti gospodara, koji se od gospodarsko-upravne nauke nadaju spasu. No oni to očekuju tako nekako, kao da bi nadesno morate djelovati agrarno-gospodarske promjene, kad si im u nio i predao gotovu ostovu za preuredjenje gospodarstva. — pa da bez ugloćenoga truda i znoja, — prekoći gospodarstvo — nosi!

PODLISTAK

Kraljević Marko i Gjemo Brdjanin.

Ova krasna narodna pjesma, što je niže donosimo, jedan je od najsjajnijih dokaza, koliko je naš narod i u davnini držao do krsne slave. Tu je slavu slavio i Kraljević Marko. Njegov svetitelj — zaštitnik bio je sveti Gjorgje. Tako se dogodilo, da je jednom pozvao na slavu sila uzvanika, a medju njima i trista kalugjera. Neki stari kalugjer prigovori mu, što nema riba iz Ohrida. Ohrid je grad na istoimenom jezeru nedaleko albanske granice, prilično daleko od Prilipa, Markova grada.

Marku bilo žao prigovara, te on se pozuri, da udovolji želji starogu kalugjera. Odluči, da će sam otići do Ohrida po ribu, ali prije nego li će da krene, stupi preda ni majku mu moleći ga, da ostavi kod kuće oružje. Veli majka, da je Marko uvijek gotov na boj, a ne bi lijepo ni Bogu ugodno bilo, da prolije krv danas, na dan svoje krsne slave. Teška srca posluša Manko majku, ostavi oružje kod kuće i uzjaše na svoga Šarca, pa odjaha ravno put Ohrida.

Bio je zle sreće, jer je na putu sreo Gjema Brdjanina, brata Muse razbojnika, o kome ima govora u posljednjem broju «Mladog Istranina». Taj Gjemo bio se uputio u Prilip grad, da odnje potraži Kraljevića Marka, pa da mu se osveti zbog toga, što mu je ubio brata Musa kesedžiju. Sto se dalje dogodilo, razabrat će naši čitatelji iz pjesme. I pjesa je u njoj ona misao, gdje hrišćanska gospoda moće Gjemu, da u njihovu mjestu ne vješa. Kraljevića Marka, jer da im ne bi rodilo ni vino ni pšenica. Htjeli su naime time da kažu, da je Marko njihov brat, i da bi im njegova smrt donijela nesreću i rastužila čitav njihov kraj. A sada evo obećane pjesme:

Slavu slavi Kraljeviću Marko,
Slavu slavi svetoga Gjorgijija:
U Marka su mnoge uzvanice:[1])
Dvjesta popa, trista kalugjera,
I dvanaest srpskih vladika,
I četiri stare patrijarhe,
Od ostalog ni broja ne ima.
Svemu dosta piva i jestiva;
Al' govori stari kaludjere:
«Hvala tebi, Kraljeviću Marko,
Svega imaš u bijelu dvoru,
Još da imaš ribe od Orida!»
Mučno bješe Kraljeviću Marku.
Pa doziva slugu Bogosava,
Dodaje mu čašu i matarus[2])
«Toči vino, Bogosave slugo,
Redom čaše oko sovre[3]) daji,
Nemoj koga preskočiti, slugo!
Pa on ode na bijelu kulu,
Te opremi Šarca od mejdana,
Za njim stara pritisnula majka,
Pa je Marku tiho besjedila:
«Ja moj sirko, Kraljeviću Marko,
Nemoj nosit ništa od oružja,
Ti se tjesi kruv neučio,
Učinit ćeš kruvcu o prazniku!»

Nato Marko velike nevolje:
Mučno mu je ići bez oružja,
A još gore ne poslušat majke;
Ne htje uzet ništa od oružja,
Već posjede Šarca od mejdana
Okrenu ga niz polje zeleno,
Oda pravo bijelu Oridu.

Kad je bio vodi na čuprij,
Al' eto ti jednoga junaka,
Na deratu noge prekrstio,
Topuzimu baca o oblake,
Dočekuje u bijele ruke:
Božju pomoć nazivaše Marku
Gjepo mu Marko prihvatio,
Veli junak od Prilipa Marku
«O Boga ti, neznana delijo,
Nijesi li otud od Prilipa,
Da ondje ne[4]) Kraljevića Marka?»
Je li Marko kod bijela dvora?
Ima li Marko dosta uzvanica?»
Veli njemu Kraljeviću Marko:
«O Boga mi, neznani junače,
Ja sam gjetro od Prilipa bijela
Koć dvorim je Kraljeviću Marko
Slavi Marko svoga svetitelja,
Ima Marko dosta uzvanica.»
Veli njemu neznan dobar junak
«Nešta mi, neznana delijo:
Ako Bog da i sreća junačka,
Sovra ćemu u krv ogrezauti,
Bogami ću njega objesiti
Baš o vratim bijela Prilipa;
Da mu ne je brata pogubio,
Pogubio Musu kesedžiju.»
Pa okrenu konju doratasta,
Osta jadan Marko gledajući,
Svakojako misli i premišlja;
Da bi mu se kazivao Marko,
Hoće njega Ture pogubiti,
Jer ne ima ništa od oružja,
Da ga pusti bijelu Pritipu,
Hoće isjeć mnoge uzvanice,
A tražeći po odžaku Marka,
Sve mislio, na jednu smisao,
Pa on viknu iz grla bijela:
«Kud' ćeš tamo, Gjemo Brdjanine?»

[1]) uzvanici, gosti.
[2]) matrac — neka vrsta čuture.
[3]) sovra (sofraj — stô.
[4]) odžak, svoje sto i dvor.

S toga treba naglasiti, prije nego predjemo na razlaganje, što se u obzir mora uzeti kod upravljanja gospodarstva: da se čitavo gospodarstvo — prije svega ljudje na marljivom, savjesnom i neumornom radu. Tko na to nije pripravan, neka se kani gospodarstva, jer ga čeka, ni s najvećim znanjem i najboljim gospodarskim uslovima nemate uspjeha sreće.

Neprijporno se navedi prihod od gospodarstva dade postići samo po tačnom i strašnom proračunu naročite gospodarske osnove, koja je uzeli u obzir sve postojeće mjesne prilike, uz svojstva tla, podnebje i raspoloživa sredstva: ali je i te istina, da se obično i za raznim načinima povoljno dade doći do cilja samo ako stvar leži u rukama energičnoga, radinoga i spretnoga gospodara. Napротiv i uz najbolju osnovu propada gospodarstvo, kada ga upravlja nemaran, lijen bez vjestan gospodar, bez energije, bez vlastite čvrste volje da predjačati, bez uvjerenja o dužnosti, da sve radnje ima sam, da svuda ima da bude prvi i osobnim primjerom za uzor svima, koji su pod njegovim nadzorom u gospodarstvu upotrebljeni.

Prava inteligencija očituje se u ovakvoj neumornoj radinosti: i doklegod ne budemo kulturno tako visoko, da će naš narod ovakovima obilovati, dotle će nam gospodarstvo biti nazadno.

Uzgoj koza.

Dobra koza, koja je dugačka tijela, ima dobro i puno vime, te doji na obadvije sise. Ona valja da je bistra, da ima blage, čiste, svijetle oči i, na što valja dobro paziti, ne smije biti u hrani gizdava, jer će takva koza meketati i gladovati radje negoli da ždere ono, što joj se daje.

Koza, koja se redovito kozli dva puta u godini vrijedi više negoli ona, koja godimice samo jedamput nosi i mlado leže, jer daje od nje više mlijeka.

Kozal, koji se za razplod drži, valja da ima dugačku glavu, pravilne rogove, dugačka uha, čiste i vatrene oči, kratak vrat, dugačko tijelo i čvrste noge; za razplod nije sposoban dok ne navrši šestu godinu. Da se pripusti već prve godine, oslabio bi za sav život pa bi i plodio kržljavu, slabu kozlad.

Kao svaka životinja, tako se i koza goni ili tjera u stanovito doba godine; ovo je doba kozi mjesec oktobar i novembar do početka decembra. Pošto se je koza okozila, tjera se ponovno već nakon četranaest dana. Nu žar traje kod koze samo dvadeset i četiri sata, a poznaje se ovako: živinče bude nemirno, meketće neprestano neobičnim glasom, mokre repom bez prestanka, vanjski dio spolnog zjala nabrekne te kadšto kane iz njega koja kap krvi.

Sad ne valja oklijevati pripustom, ako hoćemo da u godini dva puta kozli. S jednoga pripusta ne obredji koza svaki put, s toga valja paziti, da li za koje vrijeme opet nedje žara, kako to opisasmo, pa ako je tako, tada ju opet valja pripustiti. Koza nosi 20, a koji put do 22 dana te leže po jedno, dvoje ili troje mladih; no troje mladih ne može sisati jedno kozu, s toga ako ne ćemo da najslabije mlado zakolijemo, treba da ga pojimo kozjim mlijekom od druge koze.

Iza kako se je koza okozila, valja imati skrb da se posteljica odmah izpod nje odstrani, jer ju rado poždere, a to joj puno škodi paće ju i ubija.

Za razplod najbolja je kozlad, što se je polegla u proljeće, jer se ljeti i jeseni može bolje i lagje gojiti. Kozle mlado, što se ima ostaviti za pleme, ne se ujedno uz staru pasti i u štalj žderati suhu krmu. Nu gdje može biti dobro je, da se kozlad i u štali hrani zelenem travom, korovom, lišćem i mladicami, jer će od toga bolje uspjevati nego li od samoga sijena. Za zelenu krmu kozam može se sabirati koješto: salata, kelj kupus, mrkvino perje, zelena graskova slama, mladi izdanci glogovine, bukve, grabra, bresta itd. Kozlad, koju se kani zaklati, dovolino je da sisa tri tjedana.

Zečeć odbiti mlado kozle od sise, valja ga pripeti daleko od matere.

Koza se uopće najpriličnije pripinje na željezni lančić, koji ima biti tako nastavljen na stupić, da se može na svaki kraj krenuti, ne omotav lanac oko stupa. Tko pripne kozu konopom, ona će mu se tako zaplesti, da se može zadaviti.

Mladu kozlad valja pozorno odgajati, tko ne ev, da mu bude u jeli priborna. Danomice valja joj položiti hrani ti puta, no nisada više negoli moze požderati, jer, čim dobije više, izbire samo ono, što joj najbolje prija, a drugo ostavlja te tako navlake pri-ovu hrane, da je je postije teško odučiti. I gdo ima dobiti tri puta na dan. Premda koza ima mlijeka i više godine iza kozlenja, ipak je probitačno, da se pripusta svake godine bar jedan put, i to stoga razloga, jer gospodar ovako ima podmladak pa i stara koza oblatije doji kad se je nedavno okozila. Stala, gdje koza živi, ima biti prostrana i zračna: malena, zaparna smradna štala škodi kozi. Koza teško podnosi zimu, s toga ima biti štala topla, a da ne bude zadušena, ima se iz nje marljivo stelja izkidati i novom izmijenjati. Nikad ne valja koze smjestiti pod košinjak, jer perad ima uši, koje padam na kozu te ju uzemiruju, kvare joj dlaku, uzrokuju neku vrst svraba.

U štali polaže joj se krma u ležeću ljestvu, koja ima biti učvršćena na stijeni u visini od dvije stope, i nad tla: izpod nje nuzdne su svejedno i jasle, da s ljestve ne pada krma na tla; gdje bi se ugazila i prosula, već da ostane u jaslama. Sitnija hrana meće se pred kozu u jasle. Što je s ljestve palo u jasle, toga ne valja uzastopce podagati opet na ljestvu, već iznesti na polje, provjetriti te istom za koji dan opet kozi podati. Tko hoće da uštedi na krmi, neka za zimu posuši ne samo sijeno već i mladice i ostružine sa živica. Smrvljen krumpir bijeli i druga repa, mrkva sve je to dobra kozja hrana. Gdje ima blizu pivovara, neka gospodar kupi sladorovih klica te neka ih miješa s raznimi korjenjačami; od toga će koza dojiti obilato i bit će joj mlijeko mastnije. Sladove klice mogu joj se navlažiti u zimi podavati uz slamu od leće, grahorke, graška, ječma, pšenice, zobi itd. Razumije se, da je dobro sijeno ješte bolja hrana, ali je mnogo skuplja. Svaki dan dva puta neka joj se poda sitna hrana (korijenjače, sladove klice itd.), a po jedan put sijeno ili slama.

Tko ima raznih vrsti krme, neka mijenja hranu, jer kozama puno godi različitosti u krmljenju.

Odgajajuć kozlad treba ili priučiti na kuhinjski napoj, jer u njemu ima redovito dosta hraniva; ako za mlada tomu ne priviknu, kasnije se će ga hljeti. U čitavu stadu mogu koze gojiti samo stanovnici visokih planina, gdje se ne goji suma; drugdje to nije moguće, jer uz kozu ne može napredovati šuma. S toga je kod nas zabranjeno gojiti koze u svih onih pridjelih, gdje se opet želi šumom zatrti kršo i goljeti. Medju poljem, vrtovi i voćnjaci takodjer nema mjesta kozi, ter ona obrstava sve i svašta. No tko ima prilike gojiti kozu sve i svašta. No tko ima prilike gojiti kozu u štali te ima pašnjak, gdje koza ne čini štete, prima od nje desta koristi; jer koza, kad se okozli, podaje na dan i preko dva litra mlijeka, a i kasnije ne doji manje od 1—1½ litra na dan. Njezino je mlijeko mnogo masnije od kravljega pak bude od njega i više masla; i sir kozji bolji je od kravljega.

Mala seljačka škola

Što nam je činiti kad nam zdrava krmčad ne će da ždere? Kad naši ljudi vide, da im zdravo svinjče ne će da ždere, misle, da im je to naudilo slabo oko». To je posve krivo mišljenje. Zdrava svinjčad prestane tek onda žderati, kad im se pokvare želudčani živci i kad im se želudac prenapuni kiseline. Radi toga je najbolje, da se takvoj krmčadi izmjeni hrana, a zatim, ako to ne pomogne, da joj se poda bljuvači lijek. Kad se krmčad izbljuje, onda joj se daje svaki dan po dva puta jednu žlicu uvarka od pelina, vodene mačice, surme (Spiessglanz) i kvasije. Sva ta sredstva treba skuhati zajedno i to jednakomjerno. Suvišnu kiselinu u želudcu možemo izliječiti i na taj način, ako dajemo krmčadi dvije tri žlice na dan ugljično-kiselog natrona (soda bicarbona). Tog lijeka ne treba podavati posebno kao prvog, već posipano u hrani.

Kako se liječi ovce, koje se nabodu na nogu. Čim opazimo da nam ovca šepa, treba da joj pregledamo noge, da vidimo, da li se je nabolo. Ako se je nabola na nogu, izvadimo dotičnu stvar iz noge i to pozorno, da se ne prekine i ne ostane u nogi, uslijed čega bi nastala ognjica i dugotrajna bolest. Kad izvadimo kakav predmet iz ovčine noge, treba da raspostranimo luknju malim nožicem i da ju omotamo jednom krpom, koja je bila malo prije zamočena u vodi octu i jodu. Tako povezanu nogu držimo tri dana. Četvrto dan moramo omot skinuti i ranu isprati. Zatim uzmemo jednu kudjelu te ju namažemo sa maścu i takvom obavijemo opet ranu. Za nekoliko dana bit će nam ovca opet zdrava.

Kada ne će loža iz krave. Više puta se dogodi, kad se krava otoli prije roka (termina), da ne izlazi iz nje loža ili posteljica. Ako iz nje vise dugački trakovi, treba ih odrezati u visini skakajućega zgloba (zadnjega kojenja). Da im ne ugazi i ne odere loža sitomice iz tijela. Vire li kratki tragovi iz krave, to se je za bojati, da bi se mogli uslijed slabih patrudova natrag pomaknuti. U takvim slučajevima treba privezati za tragove (u bližini tijela) kakav utez, al ne pretežak, npr. drveni čekić (bat), naćeno kladivo, glineni lonac itd. I tako će se loža uz malenu pripomoć sama otkinuti i ispasti iz krave.

Ako kokoš nese «mekuše» (jaja bez lupine) valja u prvom slučaju zatvoriti ju na samo i dati joj kroz noć mekano gnijezdo za spavanje, osim toga valja nastojati, da se temeljito upozna uzrok tog pojava: je li naime pogriješka u organizmu ili u hranivu. Ako je prvo, bit će nauputnije, da se kokoš što prije zakolje ili proda; ako je pak drugo, onda se treba odmah postarati, da bude u hranivu za kokoši dosta vapnenih česti. Svakako je najbolje, da se sakupljaju lupine od jajá, da se osuše i smrve te umjese u hranivo.

Može li biti pas bez uši i buha? Može. Iskustvo je dokazalo, da se uši na psu uništavaju, ako se pas tri dana kupa u ovakovoj kupelji: u 12 litara vode skuha se 1 zamotak obična duhana; kad se ohladi, ocijedi voda s duhana i u njoj se pas kupa, a peru mu se naročito one česti, koje se ne mogu u kupelj uroniti. Zatim se pas dobro očeše. Dodju li pak na psa buhe, operimo psa čistom vodom, a zatim ga pomažimo sa bubomorskim praškom (Insektenpulver), koji lako dobijemo u svakoj drogeriji.

Cijene u Istri.

Vino po 116—240 lira hl, ulje po 7—12 l, sijeno po 12—40 q, žito po 60—110 q, kukuruz po 90—110 q, volovi po 4—6 kg ž. v., teleta po 5—7 kg ž. v., janjad po 60—100 glava, krmad po 120—250 glava, perad po 10—16 glava, pilići po 8—16 par, mlijeko po 0'60—1'70 l, jaja po 0'50—0'60 komad i drvo za gorivo po 8—14 q (ili «štropa» po 50 lira).

Tudja valuta na tršćanskoj burzi. Jućer, dne 22. ov. mjeseca moglo se kupiti 100 švicarskih franaka za 421.50, 100 francuskih franaka za 130.—, 100 čehoslovačkih kruna za 68.40, 100 njemačkih maraka za 0.00045, 100 njemačko-austrijskih kruna za 0.033, 100 jugoslavenskih dinara za 24.25, 100 rumunjskih leja za 10.— i jedan amerikanski dolar za 23.17 talijanskih lira.

Politički pregled

Dr. Matko Laginja o riječkom pitanju. Talijanski publicista Mario Nordio piše u «Piccolo della Sera» svoje uticke o Zagrebu, Hrvatima i o riječkom pitanju. O ovom pitanju iznosi i mišljenje dra. Laginje, koji je, kako je poznato, član savjetodavne komisije za rješavanje riječkog problema. Prama riječima talijanskog publiciste dr. Laginja bi se bio ovako izrazio: «Ne bih mogao imati prevelikog pouzdanja u brzo i konačno rješenje problema, jer mi se čini, da su temeljni pojmovi dviju stranaka još daleko. Koliko znadem, mi svi i vlada, delegati i gradjani, stojimo na bazi rapallskog ugovora, koji bi se bez daljnjega imao izvršiti; dočim, ako ima šta istinitoga u vijestima, koje nam dolaze sa tal. strane, ondje bi se htjelo za aneksijom Rijeke Italiji. I ja mislim da se ovom težnjom ne može doći do jedne definicije, jer Jugoslavija i kao država i kao nacija mora bezuslovno stati na slobodi i nezavisnosti onoga teritorija i onoga bilo neznatnog broja stanovnika, koje je rapallski ugovor sastavio u slobodnu riječku državu. Mi, koji smo kao diplomatski nova nacija i uredjena na temelju internacionalnih ugovora, ne možemo niti zamisliti, kako bismo mogli pogledati u oči drugim narodima, kad bismo svoje volje prekršili ugovor sklepljen niti prije tri godine zamenjali nas i Italije sa tako sebičnostnim i tačnim izrazima. Ovo je upravo rapallski ugovor, u kojemu se je jedna i druga strana obvezala, da će za svijek poštivati neovisnost i slobodu riječke države.

Kad bi se htjelo nešto rastrgnuti, trebalo bi pokušati novi plebiscit, ali ne znam da li bi i ovaj imao zdravih posljedica. Anekcija Rijeke Italiji, kako nam se javlja, da je u numerama tal. vlade, bio bi pogriješen korak, vrlo teška grješka, prepuna posljedica. Rijeka je slobodna država: treba ju pustiti da živi slobodno i da sama uredi svoje prilike. Ucjaniti ce pak dobro Rijeđani, da u času slobode iladnim razborom prosude, da će potrebovati najbolje odnose s Jugoslavijom, jer bi drugčije iskazali igra vrlo opasnu interesima svojega grada».

Svoj razgovor sa talijanskim novinarom zaključio je dr. Laginja nadom, da će doći do sloznog i plodnog saradjivanja izmedju Jugoslavena i Talijana na korist riječkog emporiija.

U Jugoslaviji, odnosno u Srbiji i Crnoj Gori obavili se ovih dana općinski izbori. Prema dosadašnjim vijestima, radikali su pobjedili u ovim većim mjestima: Beograd, Bor, Bočjevac, Stalać, Ražanj, Pirot, Aranđelovac, Prilep, Bitolj, Vlasotince, Lapovo, Sopot, Smederevska Palanka, Gornji Milanovac, Požarevac, Kraljevo, Zagubica, Skoplje, Niš, Andrijevica, Istok, Užice, Carevo selo, Tetovo, Štip, Kavadar, Kolašin, Nikšić, Prizren, Veles, Radovište, Stari Bar, Pripejolje, Podgorica, Ohrid, Kačanik, Mladenovac, Bajina Bašta, Kruševac, Čačak, Gruža, Brza Palanka, Kriva Palanka, Gučevo, Šiljkovac, Zlo, Svilajnac, Blace, Ulcinj, Kragujevac. — Demokrati su pobijedili u mjestima: Vrljevo, Šabac, Kumanovo, Smederevo, Vranje, Cetinje, Leskovac, Rokovac, Lazarevac, Trstenik, Aleksandrovac, Čuprija, Knjaževac, Požega, Prokuplje, Berovo, Djakovica, Jakubovac, Gradište, Strumica, Kovilijača, Berane, Negotin, Arilje, Aleksinac. — Zemljoradnici su pobijedili u Velikoj Plani.

U Bugarskoj je ratni sud osudio 85 političkih krivaca, koji su poslije pada Stambolijskoga pokušali da dignu proturevoluciju. Četvorica su osudjena na smrt, a devetorica na doživotnu robiju, veći broj na 6 do 12 godina tamnice, a devetorica su oslobodjeni. Osudjenici su uložili priziv protiv ove presude. Bugarska vlada demantuje vijesti o već izvršenoj presudi ministara Stambolijskovog kabineta i to s razloga, što se još vodi istraga. Advokatska komora donijela je zaključak da advokati ne smiju preuzeti obranu ministara Stambolijskovog kabineta. Ovu svoju odluku komora motivše time, što je istraga dosad otkrila velike zloporabe ne samo u pogledu pronevjerenja milijuna sa strane ministara, nego i u pogledu političkih ubojstava, koje su počinili bivši ministri.

U Turskoj je Narodna skupština odobrila zakonski nacrt o evakuaciji Carigrada. Prema njemu će saveznici evakuisati najprije privatne objekte, a onda javne zgrade i uređe.

U Madžarskoj se prošle nedjelje proslavio veliki nacijonalni praznik madžarskog kralja i osnivača madžarske države sv. Stjepana. Po cijelo su se zemlji održale velike nacionalističke manifestacije, kojima su u Pešti prisustvovali svi članovi Habsburgovaca, koji se nalaze u Madžarskoj, zatim Horthy te bugarsko, talijansko i njemačko poslanstvo. Probudjeni Madžari u većim mjestima su održali velike skupštine.

Razne vijesti

Domaće novosti.

Kongres interparlamentarne unije u Kopenhagenu.

U Kodnju ili kako se obično kaže — Kopehagenu bio je ovih dana kongres interparlamentarne unije. Na tom kongresu bile su zastupane sve države svijeta. Svaki je parlamenat poslao nekoliko svojih članova, tako da su se tu našli okupljeni parlamentarci iz Engleske, Franceske, Njemačke, Italije, Madžarske, Švajcarske, Danske itd. itd. Od naših bili su na kongresu naša dva poslanika u Rimu gg. dr. Wilfan i dr. Stanger.

Evo, more, Kraljevića Marka!»
Povrati se Gjemo Brdjanine,
Pouzda se Kraljeviću Marko,
Da će uteć na svome Sarinu,
Pak pobježe poljem širokijem,
Za njime se Gjemo naturio;
Brz je Sarac, utječi mu šćaše;
Al' poteže Gjemo topuzinu,
Pa zajuđja pokraj sebe njome,
Jadna Marko! medju pleći žive,
Pade Marko u zelenu travu,
Marko pade, a Gjemo dopade,
Sveza Marku naopako ruke,
Pa izvadi sindžir*) iz egbeta,*)
Okova ga sve u gvožđe ljuto
A na noge dvoje bukagije,*)
A na ruke dvoje belezuke,*)
A na grlo sindžir-gvožđje teško;
Pa posjede njegova Sarina,
A dorata vodi u povodu,
Privezao Marko za dorata,
Ode pravo bijelu Oridu,
Pod Oridom vješala ogradi,
Da obiesi Kraljevića Marka,
Mole mu se gospoda hrišćanska:
«Bogom brate, Gjemo Brdjanine,
Tu nam nemoj objesiti Marka,
Ne će rodit vino ni šenica,
Evo tebi tri tovara blaga!»
Uze Gjemo tri tovara blaga,
Vodi Marka gradu Vučitrnu,
Pa pod gradom vješala ogradi,
Hoće Gjemo da obiesi Marka.
Mole mu se gospoda hrišćanska:
«Bogom brate, Gjemo Brdjanine,
Tu nam nemoj objesiti Marke,
Ne će rodit vino ni šenica,
Evo tebi tri tovara blaga!
Uze Gjemo tri tovara blaga,
Goni Marka bijelu Zvečanu,
I tu Gjemo vješala ogradi,
Da obiesi Kraljevića Marka.
Mole mu se gospoda zvečanska:
«Bogom brate, Gjema Brdjanine,
Tu nam nemoj objesiti Marka,
Ne će rodit vino ni šenica,
Evo tebi tri tovara blaga!»
Uže Gjemo tri tovara blaga.

Otale se Gjemo podigao
Kroz nekakvu Janjinu planinu;
Teško Gjemo ožednio bješe,
Deli-Marku tiho govoraše:
«Znaš li, Marko, vode ja mehane?
Teško me je osvojila žeđja.»
Veli njemu Kraljeviću Marko:
«Tako Gjemo, ne rade junaci,
Već zakolju konja il' sokola,
Napiju se krvi od grleca.»
Veli njemu Gjemo Brdjanin:
«Nit ću klati konja ni sokola,
Već ću zaklat tebe Kraljeviću,
Pa se napit krvi od grleca.»
Pa poteže sablju okovanu,
Da zakolje Kraljevića Marka.
Veli njemu Kraljeviću Marko:
«Ima, Gjemo, bijela mehana,
I prokleta krčmarica Janja,
Sad će mi se osvetiti Janja;
Dasta sam ja vina potrošio,
A nijesam dao ni dinara.»
To je Gjemo jedva dočekao.

U to doba pali pred meharu.
A ispade krčmarica Janja,
Kad zagleda savezana Marka.
Marko na nju očim prevaljuje,
Nasmija se krčmarica Janja;
«Be aferim, junak od junaka!
Bože mili na svemu ti hvala,
Kad ja vidjeh savezana Marka!
Pojit ću te, Brdjanine Gjemo,
Bez bijele pare i dinara,
Baš tako ćeš bijela dana.»
Pa pod Gjemom konja uhvatila,
Odvede ga u mehanu bijelu,
Donese mu vina i rakije,
Pije vino Brdjanine Gjemo,
A nazdravlja Kraljeviću Marku,
Nazdravlja mu, ali mu ne daje.
Kad se Gjemo nakitio vina,
Donese mu krčmarica Janja
Rujna vina od sedam godina,
Meće u njeg bilje svakojako,
Pade Gjemo glavom bez uzglavlja.
Skoči Janja na noge lagane,
Pa svom pobri gvožđe otvoraše,
A na Gjema Marko udaraše;*)
Ka udari sindžir-gvožđe teško,
Pa zasjede piti rujno vino,
Udari ga čizmom i mamuzom:
«Ustan', Gjemo, da pijemo vino!»

Kad pogleda Gjemo Brdjanine
Više sebe Marka Kraljevića,
A na vratu sindžir-gvožđje teško,
Skoči Gjemo na noge lagane,
Sindžir-gvožđje zemlji pritezaše,
On poteže rukam' i nogama,
Popucuju ruke iz ramena,
Popucuju noge iz koljena;
Al' je tvrdo gvožđje uhvatilo.
Sjede Gjemo na zemlicu crnu,
Marko sjede piti mrko vino,
A nazdravlja Gjemu Brdjaninu,
Nazdravlja mu, ali mu ne daje.

---

*) sindžir — verige.
*) egbeta — bisage.
*) nekakve spone, lanci.
*) okvir.

*) sad je naime Marko okovao Gjema.

Vijećalo se o raznim pitanjima, a među ostalim i o zaštiti narodnih manjina. Kod te ćeke dobio je riječ i g. dr. Wilfan. Njegov govor donijet ćemo u budućem broju. Za sada možemo reći, da je obzirom na predočenim položaj naših zastupnika na onom kongresu govor g. dra. Wilfana bio takav, da možemo s njime biti svi zadovoljni. Sto nas osobito veseli govor je naišao na opće odobravanje. Dalmatinac Dudan, poslanik u Parlamentu, čovjek, koji bi htio da bude reći Talijanac od drugih Talijana, kušao je da dobije našega poslanika, ali nije uspio.

Mimogredе napominjemo, da su danski turistički listovi donijeli karikaturu poslanika Dudana i njegove žene.

Karikature su vrlo uspjele.

HRVATSKE ŠKOLE U OPATIJI I U VOLOSKOM. — «Piccolo della Sera» donio je prošle sedmice vijest, da je općinsko zastupstvo općine Volosko-Opatija zaključilo zamoliti vlasti, da se otvore hrvatske škole u Voloskom i Opatiji odmah.

Poznata i vrlo prozirna igra. Eto primera radi: Vlast hoće u najkraće vrijeme silom da zatveri jednu hrvatsku ili slovenšku školu. Stvar je, iako se radi čak i o Hrvatima i Slovencima, već sama po sebi dosta odiozna, pa zato vlast traži ledja, iza kojih će da se sakrije i da sebi popat Pilata opere ruke. I tako se događa, da vlada obično opravdava zatvorenje naših škola time, kao da je tobože to želja dotičnoga općinskoga zastupstva. Mi imamo dokaza, da je ta «želje» u najviše slučajeva jednostavno naručena. A i da nije, svak zna, na koji način su bila izabrana razna općinska zastupstva, pa i ono u Voloskom, koje danas hoće da izrazuje «želje» našega, jugoslovenskoga življa u Voloskom i Opatiji.

Pri tom se zaboravlja na ono, što smo već nebrojeno puta naglasili: na svečano obećanje talijanske vlade, da će naše kulturne instituicije biti poštedjene. A zaboravlja se i na to, da naš narod u ovim krajevima plaća porez u krvi i u novcu, pa ima i pred Bogom i pred ljudima i pred zakonom utvrđjeno pravo, da se njegova djeca izobrazuju i odgadjaju u jeziku njegovih dieđova.

Ma što se dogodilo, neka zna općinsko zastupstvo u Voloskom, a neka znadu i oni, što stoje iza njega, da naše majke ne će ni radjati ni odgajati — janičćare...

Ovoliko za danas.

Vjenčanje. Doznajemo, da se je 13. ov. mjeseca vjenčao u Kastvu naš vrli i zaslužni učitelj g. Dragutin Depratto, rodom iz Marčine, sa milovidnom gospodjicom Darinkom Ryšlavý, kćerkom g. Ryšlavý, profesora na učiteljištu u Kastvu. — Našim mladencima srdačno čestitamo na njihovom vjenčanju i želimo, da bi bilo sretno i beričetno.

Skandalozni napadaj na naše ljude u Zametu. Primorski Novi List» piše: «U nedjelju su se u jednoj gostioni u Zametu skupile neke grupice naših ljudi, koji su mirno na tri »joga« igrali i razgovarali, dakako, hrvatski kao i uvijek i ne očekujući od toga nikakva zla. No odjednom, usred živahne igre, skočiše iznenada sa susjednog igrališta medju njih neki individui i počeše ih nemilice udarati. Nekoji su izvadili i revolvere i zaprijetili našim domaćim ljudima, da će ih ubiti na mjestu progovore li samo jši kojn hrvatsku riječ, jer da su tu oni gospodari, da je to talijanska zemlja, pa tko ne će da govori talijanski, neka seli u Jugoslaviju!»

Veliki katolički sastanak u Ljubljani bit će od 25. do 28. ov. mj. Računa se, da će i onamo doći oko 100 hiljada ljudi. Sastanak će biti poraz dijeljen u više sekcija. Govorit će oko 30 govornika. O samom poteku tog sastanka izvjestit ćemo naše čitatelje u drugom broju našega lista.

Euharistički kongres u Zagrebu. Prošle subote započeo je u bijelom Zagrebu euharistički kongres, na koji je dohrlilo preko 100 hiljada pobožnih katolika iz svih krajeva vrlike jugoslovenske domovine. Prvo vijećanje održalo se u 11½ sati pr. p. u nadbiskupskom vrtu pod predsjedanjem kanonika Lončarića. Tom vijećanju je prisustvovao i papinski nuncij Msgr. Pelegrinetti i čitavi djakovački odvjetnik dr. Belić i šibenički episkopat. Govorili su Franjevac o. Vlašić i biskup Mileta. Vijećanje je završeno u jedan sat poslije podne. Poslije podne održane su po svim crkvama propovijedi, kojima je prisustvovala masa svijeta. U pola 6 sati poslije podne održano je drugo vijećanje kongresa u nadbiskupskom vrtu. Nakon govora prof. dra Ljubomira Marakovića i prof. Isusovačkog kolegija dra Dostola primljene su resolucije o obnovi hrišćanskog života po Euharistiji i o provedbi obnove. U 9 sati uveče zapjevalo je u svim crkvama noćno klanjanje i propovijedanje. Klanjanje je završeno u 6 sati u jutro sa misom. Kroz cijelu noć od subote na nedjelju bilo je na zagrebačkim ulicama živo kao u po bijela dana, neprestano su prolazile iz sve učesnika kongresa, koji su išli u poslijne crkve na klanjanje. Na kongres je stigao iz svih krajeva Jugoslavije oko 100.000 ljudi. Svi su ukončani po gradskim i državnim školama i u prostori ma Dakačkim i djačkim domovima. U nedjelju, u 5 sati u jutro odslužio je u katedrali pontifikalnu misu papinski nuncij Msgr. Pelegrinetti. Prisustvovao je ceremoniji i nadbiskup Bauer, bivši biskup dr. Dobrečić, dubrovački dr. Marčetić, ljubljanski dr. Jeglič, zagrebački Lang, senjski dr. Marušić, djakovački Akšamović, splitski Bonifačić i gradski župnik. Zborovanje je otvorio biskup dr. Lang i predložio za predsjednika dr. V. Deželića, za potpredsjednike kanonike Strahinjeća i Stroja, a za tajnike Isusova dra Dostola i odvjetnika dra Markulina. Predsjednik Deželić pozdravio je sve prisutne, a naročito izaslanike iz inostranstva, našto je pročitano pismo sv. oca pape kongresu. Ljubljanski biskup dr. Jeglič, govorio je u ime Slovenaca, kako se bratstvo Hrvata i Slovenaca ne očituje samo u istoj krvi, nego i u ispovijedanju katoličke vjere. U ime Engleza govorio je o. Kralo Ćiril Martidenl, koji je naglasio ljubav Engleza za Jugoslaviju i jugoslovenski narod ma gdje se on nalazio. U ime Francuza je govorio o. Gabrijel Gasque, koji se zahvalio bratskom jugoslovenskom narodu na srdačnom prijemu i završio svoj govor hrvatskim poklikom: «Živjela Jugoslavija!» Na to su primljene već spomenute rezolucije i zborovanje je zaključeno. U 4 sata poslije podne krenula je sa Kaptola procesija. U poworci je učestvovalo do 100.000 ljudi. Iza neba išli su Ministar vjera dr. Janjić sa pokrajinskim namjesnikom i načelnikom ministarstva, g. Iznovićem, general g. Srećković i pukovnik g. Simović, načelnik g. Heinzel i gradski zastupnici. Za vrijeme procesije podržavali su u nizu red vojska i policija. Poslije procesije bila je kod gradskog načelnika velika večera, na kojoj su prisustvovali nuncij Msgr. Pelegrinetti, ministar vjera Janjić, general Srećković, nadbiskup dr. Bauer i cijeli episkopat. Naposljetku lahko ustvrdimo i to, da je kongres svršio sa najboljim uspjehom. Zaključeni, koji su bili tamo stvoreni, provadjat će se u najskorije vrijeme.

Sprovod Vatroslava Jagića. U nedjelju, dne 12. ov. mjeseca svečanim su načinom pokopani mrtvi ostanci Vatroslava Jagića u njegovu rodnom Varaždinu. Lijes sa smrtnim ostancima velikog pokojnika stigao je u Varaždin u subotu 11. ov. mj. prije podne, te je bio položen u prvom spratu gradskog kazalista. Na svečano otkriveni odar položili su vijence: Jugoslavenska Akademija, Zagrebačko sveučilište, Srpska akademija, Beogradski univerzitet, Praško sveučilište, Bečki sveučilišni profesorski kolegij, Izaslanstvo čehoslovačke republike, grad Zagreb, uredništvo «Slavije», predsjedništvo Narodne Skupštine itd. Na lijes su položeni vijenci obitelji i vijenac grada Varaždina. Počasnu straža držala je varaždinska gradjanska garda i članovi pojedinih društava. Velike mase gradjanstva pesjećivale su odar. Svečanost pogreba započela je u nedjelju u 11 sati prije podne. Gradski grenadiri iznijeli su lijes pred kazalište i stavili ga na mrtvačka kola. Na balkonu kazališta okupila su se razna odaslanstva. Tu je prvi progovorio u ime jugoslovenske akademije g. dr. Ivšić, koji se u svom lijepom govoru osvrnuo na rad pokojnikov u naučnom polju, a onda je govorio izaslanik srpske akademije g. dr. Bešić. Iza njega govorio je jedan od prvih Jagićevih učenika u Beču sadanji rektor praškog univerziteta g. dr. Pastrnek. U ime slovenskih kulturnih radnika i slovenskog naroda govorio rektor ljubljanske univerze g. dr. Ušeničnik. Iza toga je pjevačko društvo «Tomislav» otpjevalo tužaljku od Zajca, a na to je povorka krenula. Kondukt je vodio zagrebački nadbiskup dr. Ante Bauer. Uza kola su išli Sokoli, a pred kolima svina muzika, gradjanska četa i druga društva. Nad grobom su govorili profesor Murko, dr. Bazala, dr. Srkulj, dr. Čajkovac, akademičar Švagel, gdja Kovačević i načelnik Varaždina g. Podgajski. Pjevačko društvo «Vijenac» otpjevalo je tužaljku i time je bila prva žalobna svečanost dovršena.

Svega po malo

Svjetski mljekarski kongres. U Sjedinjenim Državama Sjeverne Amerike održavat će se od 2.—12. oktobra ov. g. svjetski mljekarski kongres. Otvorenje istog bit će 2. i 3. oktobra u Washingtonu, dok će kasnije izložbe biti u Philadelphiji 4. oktobra i u Syracusi 5.—10. oktobra. Tom prigodom bit će predočen čitav razvoj mljekarstva, za stočare, za fabrikaciju mastacaa, sira i drugih mliječnih proizvoda, te napokon za zdravstvene uvede, filantrope i dobrotvorne institucije.

Mussolini treći vojvoda Italije. Kako čujemo, Nj. V. Kralj Vittorio Emanuele III. kani podjeliti nekoliko sjajnih predsjednika Mussolinija naslov «vojvoda» (Duca). Poslad je taj naslov dodjeljivanje pravo samo generalima i admiralima. Tiskan de Revel.

Najveće knjižnice na svijetu jesu svakako one, koje imadu preko milijun knjiga. Medju takve knjižnice spada se najveća narodna knjižnica u Parizu (3 milijuna 500.000 svezaka), zatim Washington (2.918.260 svezaka), New York (2.617.500 sv.), London (2.530.000 sv.), Berlin (2.500.000 sv.), Kopenhagen, Madrid i Monachium s jednim milijunom svezaka.

Penicilin. Sve do ove godine biti potpuna penicilina [illegible] 6. septembra, a najbolje se [illegible] Tamo je već otišao [illegible] koje je u plavnom [illegible] da prirede sve za proizvodnju penicilina.

Izgorjela željeznička stanica u Brest Litovsku. Ovih je dana na Brest Litovskom kolodvoru bio veliki požar, koji je uništio sva skladišta, robe. Šteta se računa na milijarde.

Uhvaćena veliki morski pas u Bakru. Prošlog petka dvojica od osam sati uveče, primitelji su ribari na straži nad tunerom sitnim sam, pa mislili, da je sam proizročen od čitavoga roda tuna, koje sa uši u mreže, zavoriti se mreže i stali vući na kraj. No kad sa mreža prenikli već kraju mali sa grdno raćaranje, mjesto obilnog lova tune opazili su u mreži veliko i morskog psa, dugog skoro pet metara (4 m 75 cm)! Odmah su priskočili i usmrtili ovog ozvanog gosta. Izvukavši ga na kraj pokazalo se, da je ženka, koja bi ih uskoro bila obdarila sa tri morska psa, koji je već u mreži, u borbi za život, pobacila. Kad su živinu raspolili naši su u želuđcu jednog mačka u vreći (koji je valjda bio baćen u vreći u more i dospio u ralje ovom prodrđlivcu), jednog gruma i jednu rakovicu.

More poplavilo selo i uništilo 600 kuća. Ovih dana je najedamput more poplavilo selo Sei-Sei-Shem i uništilo 600 kuća. Broj čovječijih žrtava iznosi 1050.

Rim gradi podzemnu željeznicu. Po uzoru ostalih svjetskih gradova, odlučio je i Rim da izgradi svoju gradsku podzemnu željeznicu. Planovi su već sasvim dogotovljeni, samo se još čeka odobrenje vlade. Gradnju bi imali izvesti američki tehničari uz pomoć američkoga kapitala. Dosad je već učinjeno nekoliko projekata za izgradnju podzemne željeznice, ali su svi napušteni, uslijed gipkosti i lomnosti terena, te jer postoji bojazan, da bi uslijed toga mogli postradati mnogi historički spomenici i temelji starih rimskih palaća. Najnovija američka osnova pruža garanciju, da će gradnja biti izvedena zbog ustrba na arheološko blago Rima.

Najveća tiskara jest Curtis Publishing Company u Philadelphiji, gdje se štampaju tri najveća amerikanska lista. Časopis «Saturday Evening Post» izlazi svake nedjelje u veličini od 27·36 cm i opseže 116 stranica, a štampa se u 2 do 2 i pol milijuna primjeraka. Drugi časopis imenom «Ladies Home Journal» izdaje se u istoj veličini kao i gornji, ali opseže 136 stranica i štampa se u 2 do 2.2 milijuna primjeraka. Treći časopis «Contry Gentleman», gospodarski je list, koji opseže 50 stranica i štampa se u 850.000 primjeraka. Tiskara, koja štampa ove listove smještena je u jednom neboderu, koji je gradjen na prostoru od 59.000 kvadratnih metara. 170 rotacionih strojeva štampaju ove milijunske naklade. Tiskara zaposluje 4500 radnika, koji rade u dva sloja. Srednja prezivodnja preko dana iznosi 750.000 primjeraka. Potrošak materijala ove velike tiskare ogroman je: samoga papira troši se na dan do svojih 280.000 kilograma.

Zadrugarstvo u Danskoj. Prema izvještaju «Ujedinjenih danskih zadruga» u godini 1921-1922. načinile su danske zadruge prometa za jednu milijardu 248 milijuna i sto hiljada danskih kruna. Sniženje prema prošloj godini iznosi 222 milijuna 200 hiljada kruna ili 15%, što je došlo uslijed opadanja cijena, a ne uslijed opadanja zadruga, čemu bi se neprijatelji zadrugarstva iskreno radovali. Najveći dio prometa otpada na zemljoradničke zadruge, što svjedoči, da danško zadrugarstvo ima zemljoradnički karakter. Medju zemljoradničkim zadrugama najače su mljekarske zadruge i zadružne klaonice.

Do kuda dopire vulkanski materijal. Kako je poznato, vulkan izbacuju iz svog ždrijela raznovrstan materijal, pa medju ostalim i prah. Ovaj prah dopre vrlo daleko. Pepeo iz Vezuva i Etne dopiraa je sve do Carigrada i do sirićke obale. Kamenje i komadi lave ne padaju tako daleko. Vulkani često izbacuju lavu u ogromnim količinama. Ta lava imade i 1000 stupnjeva temperature. Etna je 1669. izbacila 700.000 kubičnih metara lave. Planoviti materijal i pepeo dopiru do velikih visina. Za vrijeme velikih erupcija Vezuva stupevi pepela i plinova dopirali su i preko 6000 metara u visinu.

Traže se ulažaći 35 milijuna dolara. Jedan newyorski list donosi ovu vijest: U bankama New-Yorka nalazi se pečačena vreća od 35 milijuna dolara, koje nema vlasnika. To su mogućnosti ili u ovoj raznih lica, koja se nisu htjela prikazivati da ih pridigne. Nitko ne zna sto se dogodio i gdje se nalaze živi ili mrtvi ove osobe. Sva nastojanja banka, da otkriju vlasnoćne ulagači, nisu urodila uspjehom. Sada te banke biti primorane da tu ogromnu sumu predaju vlasti.

DAROVI

za fond «Istarske Riječi»:

Gosp. Mate Vivoda iz Velega Mluna kbr. 27 kod Buzeta L. 10. — Vidan Matteo, vojnik u Montecolivetto kod Firenze L. 5. —

Za «Djačku Maticu»:

Naši u Zminju 100 lira i g. Josip Stepančić iz Marezige 50 lira. — Novac je uručen Djačkoj Matici u Trstu.

Živili plemeniti darovatelji!

Odgovorni urednik: IVAN MARIJA MICHELUZZI
Izdavači: Dr. STOJAN BRAJŠA i IVAN STARI.
Tisak: TISKARA «EDINOST» U TRSTU.

Oglas!

Usljed nadošle zapreke prenašaju se glavne skupštine potpisanih društava od 19. augusta 1923. na 2. septembra 1923. u istoj kući, u isti sat te uz jednaki dnevni red, kako je bilo već oglašeno u zadnjem broju „I. R."

Zrenj, 18. augusta 1923.

Zrenjsko društvo za štednju i zajmove.

Kraško društvo za štednju i zajmove.

Nove daske i grede

svake vrste prodaje MATEJ BANČIĆ, Kršanci Žminj kod Kanfanara.

BANKA „SLAVIJA" D. D.

Centrala: BEGRAD - Filijala: SUŠAK

prima uloge

u Dinarima, vraća ih bez otkaza i plaća

8%-tne kamate

Vrši sve ostale bankovne poslove

Znanje je sila! **14 knjiga 35 Lira** **Svijetlost budi život!**

10-7

Šta treba da čitamo?

1. **U Sinclair: „CAR UGALJ."** Poznati američki romanopisac opisuje u ovom djelu sve grozote, kojima su izložena radari u američkim radionama, u kojima rade najviše naši iseljenci. Djelo je vjerna, sudsk m isljedjivanjem potvrđena ilustracija prilika, koje vladaje u carstvu crnog dijamanta. *Cijena je knjizi 9 Lira.*
2. **L. T.: „SARAJEVSKI ATENTAT."** Historijska crta iz života jugosl. akademske omladine do 1914. godine. *Cijena 2 Lire po komadu.*
3. **Maksim Gorki: „LETO."** Romaa iz ruskog života na selu. *Cijena 2 Lire po komadu.*
4. **H. Barbusse: „INTELEKTUALCIMA."** *Cijena Lire 1.50 po komadu.*
5. **V. Korolljenko: „SUMI ŠUMA."** Pripovjetka iz ruskog života *Cijena 2 Lire po komadu.*
6. **Petar Kačić „JAZAVAC PRED SUDOM."** Crta iz bosanskog života. *Cijena Lira 1.50.*
7. **A Šenoa: „ČUVAJ SE SENJSKE RUKE."** Historijska crta iz života naših primoraca. *Cijena 2 Lire.*
8. **I. Mažuranić: „SMRT SMAJIL-AGE ČENGIJIĆA."** *Cijena Lira 1.50.*
9. **A. Šenoa: „SELJAČKA BUNA."** Najljepše ilustrovana i umjetnički obrađena pitanja i oslobodilačka borba hrvatskog naroda. *Cijena 9 Lira*
10. **M. Gorki: „TRI DANA."** Pripovedka iz ruskog narodnog života na selu. *Cijena 2 Lire.*
11. **M. Bakunin: „MANIFEST SLAVENIMA."** Historijska crta iz 1848. god. sada prvi put štampana *Cijena Lira 1.50.*
12. **M. Arcibašev: „SMRT IVANA LANDEA."** Misli i život novih ljudi. *Cijena 2 Lire.*
13. **Al. Blok: „POSLJEDNI DANI CARSKE RUSIJE."** Do sada ne objavljeni dokumenti o padu ruskog cara *Cijena 2 Lire.*
14. **A. Čehov: „NOVELA."** Duhovite priče iz ruskog narodnog života. *Cijena 1 Lira.*

Ukupno 14 knjiga šaljemo tvrdo upakovane svakome, ko pošalje 35 Lira.

Knjige se mogu naručiti i pojedinačno, ali onda ostaju označene cijene. Pri narudžbama treba odmah odaslati i novac te *čitljivo* napisati adresu naručitelja. Narudžbe i novac treba adresirati: **„EDITION SLAVE" (Milan Obuljen) — WIEN — Himmelpfortgasse 13** (Deutsch-Oesterreich.)

Kad se Marko nakitio vina,
Onda Sarca svcza za dorata,
A za Sarca Gjema Brdjanina,
Pa usjede Gjemova dorata,
Ode pravo gradu Vučitrnu,
Izilaze gospoda hriščanska:
«Bogom brate, Kraljeviću Marko,
Objesi nam Gjemu Brdjanina,
Evo tebi tri tovara blaga.»
Marko njima tri tovara vrati,
Sto su dali Gjemu Brdjaninu,
Pa on ode bijelu Zvečanu.
Tu gospoda srpska izlazila:
«Bogom brate, Kraljeviću Marko!
Objesi nam Gjemu Brdjanina,
Evo tebi tri tovara blaga.»
Marko njima tri tovara vrati,
Sto su dali Gjemu Brdjaninu.
Ode Marko bijelu Oridu.
Tu izlaze gospoda hriščanska:
«Bogom brate, Kraljeviću Marko!
Objesi nam Gjemu Brdjanina,
Evo tebi tri tovara blaga.»
Marko ne će da uzima blaga;
Već on njima tri tovara vrati,
Sto su dali Gjemu Brdjaninu.
Kod Orida načini vješala,
I objesi Gjemu Brdjanina,
Pa on uze ribe od Orida,
Ode pravo bijelu Prilipu,
Te on slavi svoga svetitelja.